

The image shows the cover of a book. A large, vibrant red diagonal banner covers the upper right portion of the cover. On this banner, the author's name 'Radka Kvačková' is printed in white. Below the name, the title 'Nestalo se částečně nic' is written in a large, white, serif font. Underneath the title, the word 'aneb' is written in a smaller, white, sans-serif font, followed by the subtitle 'Jak je to u nás a kdo za to může' in the same sans-serif font. In the bottom right corner of the red banner, the publisher's logo 'cattacan' is visible in white. The background of the cover is a black and white photograph of a church interior, showing rows of dark wooden pews in the foreground and a window with a stone frame in the background.

Radka Kvačková

Nestalo se částečně nic

aneb

Jak je to u nás a kdo za to může

cattacan

Radka Kvačková

Nestalo se částečně nic

aneb

Jak je to u nás a kdo za to může

***Klíčová slova:** eseje, společnost, rodina, politika*

Text © Radka Kvačková, 2022

Fotografie © Jakub Kvaček, 2022

Fotografie na obálce © Michal Linhart, 2022

Obálka a sazba © Barbora Solperová, 2022

ISBN: 978-80-88349-33-4

M
A
L
I
Č
K
O
S
T

Edice **Maličkosti**, svazek třetí

Edice krátkých esejů, úvah nad člověkem, jeho světem, životem osobním i občanským, nad všedními i svátečními záležitostmi dne, nad přírodou... Zkrátka zamýšlení nad věcmi malými i velkými – od zvykačky až po vesmír. Maličkosti jsou malé, ale může se v nich vyjevit leccos velikého. Jak praví klasik G. K. Chesterton, maličkosti mohou býti ohromné.

Vzhledem k tomu, že velká část fejetonů je zarámována prostředím autorčiny Malé Strany, vybrali jsme pro jejich ilustraci malostranské motivy autorčina syna Jakuba Kvačka.

Poděkování

Vydání knihy bylo realizováno za finanční podpory společnosti INOS Zličín, a.s.

Zpravodajské relace o životě

Pro českou literaturu jej vynalezl Jan Neruda a rázem si získal velkou oblibu čtenářů, jež díky řadě významných autorů, kteří v jeho psaní pokračovali, trvá doposud: FEJETON. Žánr, který má noviny, ale i svět kolem sebe nadlehčovat a nasvěcovat z jiné strany, než je běžné. Čtenář by měl být při jeho čtení trochu pobaven, trochu překvapen, v ideálním případě by se měl občas nahlas zasmát nebo si aspoň říct „no jo vlastně, že mě to nenapadlo!“ Fejetonista si ovšem musí čtenáře pustit trochu k tělu, tedy pozvat ho k sobě domů a podělit se s ním o své pocity, zážitky, případně vzpomínky.

Vydat fejetony Radky Kvačkové jsme se rozhodli prostě proto, že nejen podle našeho názoru tyto předpoklady splňují.

Mám tento malebný literární útvar, někdy u nás ne zcela přesně zaměňovaný za „krátké eseje“ anebo „medailonky“, rád. Dříve se tomuto žánru také říkalo „podčárník“, protože byl v novinách umístěn tzv. „pod čarou“, aby se odlišil od hlavních zpráv, které noviny přinášely.

Důležitost dobrých fejetonů dnes podle mého názoru stoupá, neboť nám pomáhají orientovat se ve světě, v době a v sobě samých v situaci, kdy klasická zpravodajská média selhávají a podléhají zhoubné entropii: jsou přehlášena

dramatickými „výkřiky do tmy“, jejichž ozvěna je však jen nepatrná a rázem přehlušena dalším „výkřikem“, aniž by mohl kdokoli zachytit to podstatné a „usadit“ je do našeho života. Ano, leccos z „objektivního“ pohledu na svět se ve fejetonech ztratí, ale pro nás důležité události a situace tam naopak v podobě zážitků vždy poloskrytě rezonují a přetrvávají. Včerejší noviny již nejsou vůbec aktuální, ale dobrý fejeton takovým zůstává i po letech.

Fejeton by měl být vždy tak trochu pohlazením. Myslím, že na něm nic nemění ani jemná „nerudovská“ jedovatost autorky této knížky. Kouzlo tohoto pohlazení umocňuje její vynalézavý jazyk a osobitý humor provázený špetkou ironie. Paní Radka Kvačková píše své fejetony do *Lidových novin* bezpochyby s chutí a čestně navazuje na velkou tradici tohoto žánru rozvíjenou v tomto listu v meziválečném období Karlem Čapkem, Eduardem Bassem a Karlem Poláčkem a po roce 1989 například Ludvíkem Vaculíkem.

Myslím si, že je pro ni psaní podčárníků důležité. Jistě to ale nevím, protože se jí nechci ptát. Je možné, že je to ještě jinak. Ale v tom je ona úžasná výhoda fejetonu, totiž že je „osobní“ nejen pro autora, ale i pro každého čtenáře.

A proto již jen zcela krátce: přeji Vám čtenářům příjemné počtení.

Vladislav Dudák, editor

Nestalo se částečně nic

Lidi sbírají různé věci. Vzácné i bezcenné, s patinou a zlačené, zděděné či koupené, ztracené i kradené. Já sbírám slyšené. A zapisuju. Díky tomu jsem mezi papíry, které jsem se rozhodla trochu uspořádat, narazila na mírně opotřeбенý sešitek, jenž vydal hned několik už trochu zapomenutých pokladů. Například: „...nestalo se částečně nic,“ odpověděl (nejspíš televiznímu reportérovi) majitel slonice, která v průběhu představení cirkusu Berousek zakopla a spadla mezi diváky. Pro zajímavost, dva z nich měli zlomeniny nohou. Další poznámka byla zřejmě zápisem komentáře k reportáži ze svatováclavských slavností: „...Svatý Václav, reprezentován svou lebkou, přicestoval do Staré Boleslavi.“ (Že by?)

Už si nepamatuju, koho se týkala slova „dopustil se velkého nešetření“, nebo „...to po mně nemůžete chtít, když mám anginu pectoris a ještě psa“. Následující citát se bude vztahovat nejspíš k nějaké populárně-vědecké relaci: „...Oni to ve své podstatě rozřežou a potom jakoby zjišťují, jestli jsou tam nějaké ftaláty.“

„Ve své podstatě“ dělá kdekdo kdeco docela často. Možná češtináři a češtinářky žákům ve své podstatě některé věci zatajují. Nebo nezatajují, ale žáci je ve své podstatě ignorují,

případně dřeli hlavně druhy vět vedlejších, což se na českých školách považuje z nějakého důvodu za šíleně důležité, takže už pak není čas na jiné aspekty jazyka.

Nedávno jsem potkala jednu známou, která na rutiní otázku, jak se má, konstatovala, že odchází od manžela, protože „už to ve své podstatě nedává“. Trochu jsem se divila, proč opouští na první pohled výstavního a na druhý i starostlivého chlapa, natož, když jsou v rodině děti. Řekla jen: „To bys ho musela poslouchat.“ A že prý se to nedá ani opakovat. Pochopila jsem, že nejsem úplně v obraze, a zamyslela se, jestli sama někdy neříkám věci, které se nedají opakovat, přesněji, nejradši bych je vůbec neřekla (kdybych ovšem nebyla vyprovokovaná činy, případně nečiny svých bližních). Ještě štěstí, že můj muž mě skoro nikdy neposlouchá. Na druhou stranu mi také nic strašného neříká, protože tuší, že já poslouchám. Má pravdu. Já totiž opravdu pořád poslouchám, i když fakt neodposlouchávám. Tedy až na jednu výjimku, z níž mě usvědčuje také zápisek shora zmíněného sešitku. Dobře si pamatuju, jak vznikl. Postávala jsem v kabince gynekologické ordinace, do které vás pustí z čekárny, abyste se svlékla a vyčkala, až odejde z ordinace předchozí pacientka. Vidět nic nemůžete, slyšet však ano. Ten dialog mezi doktorem a pacientkou ostatně nebylo možné neslyšet. Zněl takto:

Už jste někdy byla na gynekologii? / Ne. /Jste vdaná?/
Ne./ Víte, kdy se má dítě narodit?/ Teď někdy.../ Víte, kdy
bylo počato?/ Devátého září./ Kdo je otec vašeho dítěte?/
Mrtev. / Kdy zemřel? / Desátého září...

Jasně, že jsem si to musela zapsat.

Na co moudrost nestačí

Takových knih člověk přečetl, takových vědomostí nabyl, o životních zkušenostech ani nemluvě, a stejně mu to nestačí ani na nejběžnější provozní záležitosti. Mám na mysli například výměnu jednoho počítače nebo jednoho modelu mobilu za jiný. Jak se to vůbec startuje? A jak se zbavím tady toho pozadí?

Naštěstí existuje řešení, i když také není – nebo spíš nebylo – úplně jednoduché: V první řadě jste si museli najít partnera, který splňuje určité (přinejmenším chemické) předpoklady a nemá zásadnější námitky vůči dětem. Následně bylo třeba počít, prozvracet tři měsíce, na mučidlech porodu se přiznat k rodičovství, rok, dva v noci nespát a radši také nikam moc nechodit. Dál už to bývá snazší, a proč to neříct, i příjemné. Tedy pokud se dostatečně snažíte nabízet

zajímavé zážitky, vaříte, perete, platíte, pomáháte s matematikou a nemáte přemrštěné požadavky, jako například stran čtení knih. Potom máte šanci v kritickém okamžiku svého života, tj. když vám přestane fungovat mobil nebo počítač, zavolat potomka (či potomka potomka) a on vám ten zázrak moderní techniky za pár minut uvede do provozu. Z konceptu ho neuvede ani čínština, na níž starší model darovaného telefonu v jednu chvíli trvá. Vezme svůj iPad, znaky vyfotografuje a zadá překladači, čímž nad čínštinou vyzraje. Vlastně vyzraje nad každou překážkou a vy se pak musíte ptát, jestli vám ty stohy knih, co jste přelouskali, k něčemu byly.

Pocit méněcennosti ale nemám. Naopak si říkám, jestli ty děti a mladí lidé vůbec s tou svou IT dovedností, která jim často knihy úplně nahrazuje, vystačí. Pro život a také pro vládnutí, protože se zdá, že někteří se na vládnutí chystají. Já si přitom nejsem úplně jistá, kdy je člověk na něco podobného zralý. Když si přehrávám svůj život, nemůžu se ubránit povzdechu, jak jsem byla ve dvaceti, třiceti nebo ve čtyřiceti naivní. Zato si vzpomínám, jak jsem byla rezolutní. Přesně jsem věděla, co je dobře, co je špatně, kdo je přítel, kdo nepřítel a komu se nepodá ani kapka vody. (Dneska bych asi vyjeveným sovětským klukům, kteří museli povinně na vojnu a v jejím rámci do akce proti kontra-

revolučnímu Československu, vodu nejspíš natočila, poně-
vadž bych je litovala.)

Ve skutečnosti s mladší generací dost kamarádím. V mnohém mi imponuje, v něčem mi připadá trochu uma-
nutá, ale nerozčiluju se. Tuhle jsem jedné mladší přítelkyni,
která všechno kritizuje, říkala, že je málo nad věcí, ale naše
přátelství to neohrozilo. „Úplně jako já v tvém věku,“ doda-
la jsem totiž popravdě.

Otázka zní, co je a bude potřeba víc. Sžíravá kritičnost,
nebo nadhled? Sečtělост, nebo zběhlost v IT? Ideální by
bylo samozřejmě všechno v jednom, ale kde dneska seženete
ideál? Většinou si musí každý, kdo leží v knihách, držet ně-
koho, kdo leží v IT. Soudím však, že by to mělo být i naopak.

Piktogramy

Přituhuje. Kdo to neví, nedívá se na televizi. Televize, aspoň
ta Česká, je seriózní. Na základě rozhodnutí generálního
ředitele dala vyrobit piktogramy neboli obrazové symboly,
jimiž upozorňuje na vysílání, které by mohlo obsahovat ná-
silí, sex, vulgarity, drogy, alkohol nebo vzbuzovat strach. Před
zprávami nevaruje. Někdo na ně pak bere antidepressiva,

někdo alkohol, jeden kamarád telefon. Volá téměř čtyřicetileté dceři, že se musí očkovat, nebo umře. Potom volá příbuzným, aby také zavolali té dceři, načež volá dceřin manžel, že se nemá volat, protože to dceru rozrušuje.

Možná by zprávy neměly vršit tolik katastrof do tak omezeného časového formátu. To máte covid, co zabíjí lidi, ptačí chřipka, co zabíjí slepice a husy, ale časem prý může i člověka, k tomu ty ceny energií, zdražování všeho, oteplování země, jedy na talíři, prezident na kapačkách, premiér na pranýři... Určitě by neškodilo vyrobit pro zprávy taky nějaký varovný piktogram. Jen přesně nevím, co by na něm mělo být. Třeba s tím nebezpečím sexuálních scén by asi problém nebyl. Prostě tam dali spermie. Kdo je nerad, jednoduše přepne. Tedy pokud je na co. Protože kde nejsou spermie, mohlo by být násilí. A to se z obrazového symbolu špatně rozeznává, jelikož ta kudla v ruce vypadá trochu jako dětská lopatička. Srozumitelnější je symbol drog s injekční stříkačkou a sklenkou na nožičce. Piktogram vulgarit s přeškrtnutou pusou by se mohl použít i jako varování před účinkujícími, kterým není pořádně rozumět, což by se využilo skoro častěji. Hodit by se ale mohl symbol strachu s široce otevřeným okem, určený původně nejspíš pro horory. Pak by bylo divákům zpráv jasno a tomu, co vidí a slyší, by se tolik nedivili.

O to totiž jde, aby člověk nebyl zaskočen. Kdysi jsem četla reportáž z návštěvy jakéhosi psychiatrického pracoviště, tuším, že v některé ze severských zemí. Český novinář doprovázel místního zdravotníka, nebo možná jen zřízence, který rozdával pacientům obědy. Jeden ze svěřenců převzal misku se slanečkem a štouchanými brambory a poklopil ji muži v bílém plášti na hlavu. Tento nehnul brvou a začal spoušť uklízet. – „Jak mu může taková věc projít?“ ptal se udiveně novinář. Zaměstnanec ústavu se otázce skoro podivil: „Kdyby takové věci nedělal, nebyl by tu.“ Logické, ne?

Kdyby televizní zprávy neprezentovaly horory, nikdo by se na ně nedíval. To je vyzkoušené. Na divácích (a jejich psychiatrech) pak je, aby se s tím vyrovnali. Potíží je s rozeznáváním. Nejsem psychiatr, ale kamaráda utěšuju, že neumře každý neočkovaný. Někteří přežijí a není vyloučené, že mezi nimi může být i jeho neočkovaná dcera. Ale fakt je, že člověk by měl být opatrný. Jednou jsem takhle utěšovala sama sebe, že média přehánějí, když hrozí potopou, a vyklidila jen spodní police. Voda se zastavila až u stropu.

Puzzle

Řeknu vám, někdy je to se mnou k nevydržení. Vlastně nejen někdy, skoro pořád. Nejhorší jsou ty hodinky. Ne, neujíždím na jejich značkách ani si nekupuju několikery ročně, problém je v tom, že je nosím nejen na ruce (v každé situaci), ale také v hlavě (rovněž v každé situaci). Tikají mi do všeho. Do spaní i do psaní, do práce i rekreace. Vždyť já i teď vím, že můžu psát jen do jedenácti dvaceti, protože bude čas vařit oběd. Nikdo ho po mně nechce v přesnou hodinu, ani sama ještě v poledne nemám hlad, ale cosi mě nutí dávat na stůl přesně v okamžiku, kdy odbíjí dvanáctá. Ať se děje, co se děje, dokonce ať se snažím, jak se snažím, rozuměj o zpoždění. Prostě pořád spěchám. Na sebe i na jiné. Jako bych neuměla ani na chvíli spočinout. Kromě toho pořád pochybuju. O sobě i o jiných, o nedostatku trpělivosti ani nemluvě.

Jak říkám, vydržet se mnou není snadné. Nemyslím pro ostatní, ti můžou odejít nebo se rozvést, ale pro mě samotnou. Protože od sebe si neodpočinete. Občas na sebe tak koukám a říkám si, co s tebou, holka, co s tebou?

Naštěstí na to nejsem sama. V takovém případě bych asi navštěvovala psychology nebo šamany, což bych nerada,

protože několik psychologů náhodou znám a také znám pár lidí, co na ně dají. Většina z nich nedostala rozhršení (nepřestala platit), dokud si nevzpomněla aspoň na jeden hřích svých rodičů. A já si fakt nedovedu představit, jak by mohlo tikání v mé hlavě souviset s tím, že se se mnou v pětačtyřicátém převrátil nehlídaný kočárek.

Vlastními silami si člověk ale také nepomůže. Proto je třeba postupovat opačně než při rozvodu. Nevypadnout, ale zapadnout. Myslím do nějaké jednotky, partnerství, jež tvoří tým nebo pár (nakonec jde hlavně o zachování druhu), v jehož rámci se všichni pokoušíme sestavit puzzle života do přijatelného obrazu.

Aby se dalo mluvit o partnerství, musí se ovšem vybrat ten správný dílek, který pasuje. Někdy trvá, než ho najdete, někdy to zpočátku i drhne, a možná se také časem ukáže, že dílek má pár chybiček. Vykřikuje ze spaní, utrací společné peníze za blbosti nebo vám vždycky, když něco děláte v kuchyni, upřeně civí na ruce, jako by čekal, až uděláte nepředložený nebo nešikovný pohyb, kterým způsobíte škodu či aspoň znečištění podlahy. Vedle obsedantního luxování může mít ještě další poruchy. Důležité je však jediné: Aby netikal. Protože když tiká jeden, může to být pořád ještě tak trochu legrace, když tikají dva, bývá problém. Naši domácnost díkybohu nepotkal. Já nespočinu, neboť to neumím,

muž spočívá, neboť to umí. Ano, občas mi fakt civí na ruce a včera zase luxoval, zrovna když jsem snídala, ale zato se můžu vsadit, že nejenže neví, kolik je hodin, ale pravděpodobně si nebude jistý, ani jestli je středa nebo čtvrtek. Do mé skládačky ideální partner. Kde můj dílek přechází, jeho ustupuje a naopak.

Bdělost

Jsou tu! Vyvrstila jsem se z postele rychlostí neúměrnou věku, aniž jsem si byla jistá, jestli mě vydělali mimozemšťani nebo Rusové. Rusové byli pravděpodobnější, protože podle televizní relace zhlédnuté večer před spaním to zrovna vypadalo na válku. Na druhou stranu se zvuk nepodobal tomu, co jsem si pamatovala z osmašedesátého, kdy mi nad hlavou burácely antonovy a pohled z okna ukázal pod Karlovým mostem několik obrněnců. Tentokrát jsem si na sklonku noci zacpávala uši před něčím, co připomínalo spíš vybuchující cirkulárku, přesněji deset cirkulárek. Vracelo se to přibližně každých pět minut. Napřed výbuch, pak řezání. „Není nad to, když vás vzbudí konec světa,“ napsala chvíli potom na Facebook jedna ze spoluvyděšených sousedek.

Nebudu vás napínat, bylo to natáčení. Na filmování jsme u nás na Malé Straně zvyklí. Každou chvíli se v ulicích objeví nějaký filmový štáb, vyžene naše auta, vymění vývěsní štíty, uřeže dopravní značky, natočí dva tři záběry a zase odjede. Nikoho ale dosud nenapadlo předvádět půvaby staré Prahy s pomocí formule 1 startující nad rámem na Karlově mostě. Doufejme, že to pražská radnice zvážila, než vydala povolení. Jen ji jaksi nenapadlo lidi varovat, aby se, když už musí vstávat dřív, než potřebují, aspoň nelekli a nezažili tu úzkost z neznámého jako já.

Možná jsem lekavější než jiní, ale co, úzkost je, jak říká profesor Höschl, důležitá emoce chránící nás před nebezpečím. Vlastně se trochu obávám, abychom o ni časem nepřišli. Aby se nestalo, že v přízemí vybuchne propan-butan nebo se někdo pokusí vystřílet rodinu, a vy se v prvním patře otočíte na posteli a s povzdechem „zase to filmování“ nebo „zase rachejtle“ si jen přikryjete uši dalším polštářem, případně si nasadíte sluchátka. Jako naše děťátka.

Na děťátka se nedozvoníte, ani když jsou určitě doma a nespí, a volat na ně na ulici by bylo také zbytečné. Neuslyší vás. Poslouchají. Nedávno jsem pocítila potřebu převyprávět jim tragický příběh, který se odehrál před lety na pražském Smíchově. Jak tam skupinka lidí čekala v noci na stanici autobusu, když se ve sportáku přihnal řidič posil-

něný kdoví čím vším. Nezvládl zatačku a na zastávku mezi ty čekající vjel. Někteří, varování zvukem řvoucího motoru, stačili uskočit, jedna dívka nestačila. Posléze jsem se do-slechla, že měla v uších sluchátka a nejspíš si do nich pouš-těla svou oblíbenou kapelu.

Mladí členové naší rodiny mne vyslechli a pokývali hlavou – každý zvlášť, neboť jsem si každého zvlášť vzala na paškál – pak mi ale každý zvlášť vysvětlili, že jejich mo-del sluchátek je velmi sofistikovaný, takže si na ně nějaký pitomý sporták neprijde. Moc tomu nevěřím. A i kdybych nakrásně věřila, teď se musím ptát: sporták možná, ale co formule? Měla bych to s nimi probrat ještě jednou. Tedy až je někdy zastihnu bez sluchátek.

Přísně tajné barvy

Nechápu, proč se dělá tolik povyku kvůli tomu, že u Wind-sorů svého času diskutovali, jak asi bude vypadat potomek Harryho a Meghan. My jsme se doma také vždycky bavili o tom, jak asi bude vypadat dítě, které se má narodit. Že by mohlo jít v královské rodině o rasismus, protože americká babička je tmavé pleti? My měli dědečka zrzavých vlasů!

A jen tak mimochodem, těšili jsme se, že by se nám mohla narodit třeba zrzavá holčička. Co když to mysleli Windsovi podobně? Nebo vlastně skoro podobně, protože jistý rozdíl tu je. V barvách. Černá je tajná.

Bývaly ale doby, kdy byla tak trochu tajná i zrzavá. Mám s ní dokonce traumatickou zkušenost ještě z dětství. Jednou jsme byli s rodiči v zoo, a jak jsme tak postávali u opic, zaujal nás jeden našťvaný samec, o němž tatínek poznamenal, že vypadá jako pan Pech. Mně to připadalo hrozně legrační, protože tak se svou ryšavou kšticí vážně vypadal, a dokonce se tak i tvářil. Maminka se hned ohradila, ať tatínek takové věci neříká před dětmi, protože přece musí vědět, že všechny opakují, a pak jsou z toho nepříjemnosti. Měla pravdu. Já totiž nevěděla v těch pěti nebo šesti letech nic lepšího než druhý den říct Jirkovi Pechovi, s nímž jsme si hrávali na dvoře, že jsme viděli v zoo jeho tatínka. Nebyla jsem zase tak pitomá, abych řekla, že v kleci. Jenže z toho ta nepříjemnost nakonec byla.

Když se paní Pechová odpoledne začala maminky vyptávat, jestli jsme se v té zoo nespletli, maminka rozpačitě koktala a doma pak rozjela ostré kázání. Říkala, že dělat si legraci z páně Pechovy zrzavé hlavy je nevkusné a vlastně hnusné a že měla co dělat, aby paní Pechovou uklidnila. Naštěstí ty maminky zjevné rozpaky svedly paní Pechovou

na jinou kolej, než jsme se obávali. Opičák ji vůbec nenapadl, jen se vyptávala, s kým manžel v té zoo šel. A to jí zřejmě vrtalo hlavou dlouho, protože kontrolní otázky kladla různým členům naší rodiny ještě skoro měsíc.

Nevím přesně, kdy zrzavé vlasy přestaly být předmětem výsměchu a začaly být předmětem závidosti. Za mamčin dětství se prý zpívávalo: Rózy, Rózy / co tě mrzí / ta zrzavá palice/ ta tě mrzí nejvíce/. Za mého dospívání už jsme my holky sháněly barvu na vlasy, která by zrzavost navodila.

Černá barva je dneska také „in“, jen se to jaksi nesmí říct, jelikož se o ní nesmí vůbec mluvit. A když, tak nanejvýš v souvislosti s oblečením. Sama mám problém napsat, že Meghan je tak krásná asi také proto, že má maminku, jakou má. Jenže jakou má? Když se dostanu do tohoto momentu, jsem v koncích, protože nevím, jak ji popsat. Kdyby byla blond, měla bych to snadné, ale ona není blond, spíš naopak. Možná bych mohla napsat, že maminka je Afroameričanka. To se mi ale moc nezdá, protože ona africky skoro nevypadá. Zároveň se mi zdá, že nemluvit o ní znamená přehlížet ji. Tak jak?

Hostka a sestřín

Nedávno mě v televizi zaujal podtitulek „hostka“. Objevil se pod mluvící hlavou mladé ženy, aby vysvětlil, proč si ji máme poslechnout. To se tak v dobrých pořadech dělá a je to důležité. Vždycky mě pěkně našťve, když sleduju například medailonek nějaké osobnosti, kdosi na ni zajímavě vzpomíná, a já nevím, jestli je to sestra, manželka nebo kolegyně.

Všimla jsem si, že třeba na CNN řeší tyhle věci dost důsledně. Když referují o válce nebo o nějaké jiné katastrofě a oslovují při tom lidi, na spodní části obrazovky bývá například slovo „survived“ (přeživší) nebo „injured“ (zraněný). Jednou jsem na CNN sledovala jakýsi pořad z medicínského prostředí, pod jednou mluvící hlavou byl titulek „patient“ a pod jinou „hypochondriac“. Užitečné.

Shora zmíněný pořad byl ale o jídle, nebo snad o nějaké restauraci, rozhodně hrálo roli, co si o ní myslí hosté. Reportérem dotázaná paní byla ochotnou respondentkou, ale editor musel řešit problém, jak opatřit vysvětlivkou hosta, když je to žena. Vyřešil to hostkou.

Vzpomínám, že babička oslovovala doktorku Štovičkovou „paní doktor“. Něco takového by dneska nejen překvapilo, ale nejspíš i pohoršilo. Genderově. Naopak genderově

nepohorší doktorka Štoviček. Paní Štoviček byla u nás hostkou...

Možná přijdou i hypochondryně. Pokrok nezastavíš ani v jazyce. Jen není vždycky zřejmé, co za pokrok považovat. Nepřechýlená příjmení? Vždyť ta přechýlená jsou výhodou českého jazyka. Výhodou, která dovoluje rozeznat, jestli máme co do činění s osobou ženského, nebo mužského pohlaví, i když se to jinak třeba nepozná. Někdy dokonce ani podle jména křestního. Mám napsat, že Míša s Mílou si vyšly, nebo vyšli do kina, aniž mám možnost si je prohlédnout? (Občas nepomůže ani to.)

Někdo řekne – vaše starosti na mou hlavu. A bude mít pravdu, zvláště dneska, když máme tu příšernou pandemii. Přesto existuje jeden jazykový problém, s nímž bychom si starosti měli dělat právě dneska, a tím je oslovování zdravotních sester. Ony jsou totiž sestry různé: všeobecné, dětské, praktické, ale také mužské. A zdá se, že posledních přibývá, což je dobrá zpráva, protože tohle zaměstnání je fyzicky náročné a navíc má čím dál víc společného s technikou, k níž mívají chlapi blíže než my holky. Mluví a píše se o nich ale málo, možná proto, že nikdo moc neví, jak muže na pozici sestry nazývat. Většinou se to dělá tak, jak jsem právě předvedla: „muž na pozici“. Ale představte si, že jste pacient a potřebujete dotyčného oslovit nebo na něj zavolat. „Sest-

ro“, nebo dokonce „sestřičko“ zní fakt divně, „bratra“ si už zabrali sokolové a „zdravotníku“ nikdo neřekne. Co s tím?

Nechci se vnucovat, ale co takhle „sestřín“? Zkousím si to nanečisto a pátý pád „sestřine“ mi zní docela přijatelně. Jen množné číslo se mi nezdá. Ale třeba je to o zvyk. Jako ta hostka.

Vysvětlovat je těžké

Některé věci se těžko vysvětlují. Například proč už tě nemiluju nebo proč se říká, že někdo okradl stát na daních. To jako když nedám, tak kradu? A platí to i pro dobrovolné příspěvky? Jedna bývalá kolegyně, která pořád shání nějaké sponzory, poskládala svůj názor na tuto záležitost do dvou vět: „Cože, má peníze, a ještě by nedal?“ pohoršila se. „No to už by byl fakt vrchol!“

Měla jsem nutkání vysvětlovat, že formulace ve stylu „lže, a ještě kradé“ se pro daný případ tak úplně nehodí, ale po chvíli jsem to vzdala. Jak říkám, některé věci se špatně vysvětlují.

Myslím, že Pán Bůh to dobře ví, a proto vsadil na stručná přikázání: Nepokradeš! Nesesmilniš! Konec.

Světským zákonodárcům to tak jasně a stručně nejde. Sepisují dlouhé zákony a každý z těch výtvorů aby vysvětloval zástup právníků. Když se budete soudit a doberete se rozsudku, možná z něj vůbec nepochopíte, jestli jste vyhráli, nebo prohráli.

Občas přemýšlím, proč není možné říct: Pan Novák se projevil jako šejdír a musí panu Dvořákovi ten dům, o který ho připravil nesrozumitelnou smlouvou, vrátit.

Okradený pan Dvořák místo toho dostane nesrozumitelný rozsudek, nad nímž si připadá jako hlupák. Jako kdyby se ti soudci, ale i právníci vůbec, jakož i politici a úředníci báli, že srozumitelná věta zneváží jejich postavení, případně vzdělání. Nemůžete pronajmout byt, ale „předmět nájmu“. Nestačí říct, že se jako nájemce budete chovat slušně, ale musíte se zavázat, že nezpůsobíte zvýšené zatížení pro předmět nájmu ani pro dům, v němž se předmět nájmu nachází.

Přítečkyně Anička nemá právníky ráda, a co může, vyřizuje sama s pomocí selského rozumu. Jako tu záležitost s nájemníkem, který u ní bydlel, ale neplatil, nebo platil jen občas, přičemž pořád říkal, že si hledá levnější byt. Jenže hledal poměrně dlouho, aniž našel, takže Anička už byla netrpělivá. Po čtyřech měsících připustil, že levnější byt nesehnal, nemá tudíž kam jít, ale starý dluh z minulého roku

pořád neplatil. Prý musí pracovat načerno, jelikož má nějaké exekuce a zaměstnavatel pořád výplatu jenom slibuje.

Aničce bylo toho třicátníka ve skutečnosti trochu líto. Nevypadal jako flákač a jeho ruce svědčily o tom, že se neživí úplně lehkou prací. Ale co s dluhem? „Když nemáte, tak si půjčte,“ navrhla. Jenže prý není od koho.

Zkusila to tedy jinak: „Máte rodiče?“ Prý má, ale nestýká se s nimi. Z domova odešel v šestnácti ve zlém a od té doby nikoho z rodiny žijící na Moravě neviděl.

Aničku neužije na dlouhé vyjednávání. „Tak za nimi v sobotu pojedete,“ oznámila mu. „Oni vám půjčí.“

A co myslíte? On jel, s rodiči se usmířil, oni mu půjčili, teď jezdí domů pravidelně a všichni jsou spokojeni. Na otázku, proč to nešlo dřív, prý odpověděl: „To se špatně vysvětluje.“

Ono je na světě hodně věcí, které se špatně vysvětlují. Možná dokonce většina. Proto si také lidé radši nadávají. Zemanovci s antizemanovci, babišovci a antibabišovci, vítáči s nevítáči, pražská kavárna s venkovskou kovárnou... Občas někdo nabádá, že by se s tím mělo něco dělat, ale neříká co. Možná by to věděla Anička. Musím jí zavolat.

Pozdravení

Soused Š. nezdraví. On není soused odvdždycky, do protějšího domu se přišel tak asi před deseti lety, a zpočátku sem tam pozdravil. Nějakou dobu ale už nezdraví ostentativně. To znamená, že vás potká a buď projde kolem, jako byste neexistovali, nebo se setkání vyhne tím, že přejde na jiný chodník. Něco takového vás znejistí: Co je špatně? Měli jsme snad nějakou pří? Okřikla jsem jeho děti? Že ne? Tím hůř, poněvadž není čeho se chytit. Přitom máte pocit, jako když jste prošlápli schod, který jste čekali, ale on tam není. Ne že bych se z toho hroutila, koneckonců mám se sousedem Š. společné jen to, že si koukáme do oken a občas prohodím pár slov s jeho ženou, ale když tak uvažuji, proč mi čas od času cuká víčko...

Kdosi vypočítal, že člověk pozdraví průměrně třístatisíckrát za život, což nejspíš znamená, že je také třístatisíckrát pozdraven. Pochybuju, že bych si vybavila všechny ty, s nimiž jsem tento rituál absolvovala, ale docela určitě bych na konci života dovedla vyjmenovat ty, kteří mi ho odepřeli. Před sousedem Š. to byl někdy v osmdesátých nebo devadesátých letech ještě nějaký Bendl z magistrátu, takový krasavec, který měl jakousi funkci při pořádání každotýdenních sezení, jichž jsem se pravidelně zúčastňovala. Tam byla ale

jistá naděje, že si za to můžu sama, jelikož jsem mívala řeči kvůli kouření.

V případě Š. ale nic takového nemám. Známe se jenom od vidění, takže moje řeči nemá možnost posoudit, leda by četl *Lidové noviny*, což vlastně není úplně vyloučené. V *Lidových novinách* řeči mám, a i když se snažím vyhýbat politice, občas o ni přece jen zlehka zavadím. Vadit by mohl i Andrej Babiš, který ty noviny před lety koupil. Problém je, že se to nedozvím. Copak se můžete někoho ptát, proč vás nemiluje? Nebo proč „už“ vás nemiluje? Třeba ani přesně neví. Jako jsem nevěděla já, když se mě kdysi takhle ptal jeden kluk.

Všimli jste si, že existuje Světový den pozdravů, konkrétně 21. listopadu? Mě to překvapilo, ale nakonec proč ne, když máme světové dny manželství, vegetariánství, Světový den ochrany osobních údajů nebo Světový den artritidy. Pozdravení je důležité. Pro někoho dokonce víc, než by člověk čekal. Aspoň otec muzikantské rodiny, o níž byla nedávno reportáž v televizi, je uváděl mezi důvody, proč se s ženou a dětmi přestěhovali z Holandska do Česka. „Česká škola si nás získala,“ říkal. „Když jsme se tam přišli podívat, všechny, ale úplně všechny děti nás zdravily. To by se v Holandsku nestalo.“

Možná bude soused Š. tak trochu Holanďan. Nebo blb. Ale dosti o něm. Nakonec co je mi do něj? Čím je významný?